

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В ПРАКТИЦІ УПРАВЛІННЯ

УДК 338.22:331.556.4

О. Т. РИНДЗАК,
*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону
ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України"*
(Львів)

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Окреслено проблеми вдосконалення міграційної політики України, запропоновано її авторське визначення. У тісній взаємодії з іншими сферами державного управління міграційна політика має виконувати також превентивну функцію, суть якої полягає у запобіганні масовому виїзду працездатного населення за межі України шляхом впливу на міграційні чинники та покращення добробуту населення загалом.

Ключові слова: міграція, міграційна політика, функції, завдання, національна безпека.

O. T. RYNDZAK,
*Cand. of Econ. Sci.,
Senior Sci. Researcher,
Department of Social Humanitarian Development of Regions,
M. I. Dolishnii Institute of Regional Studies of the NAS of Ukraine*
(Lviv)

STATE'S MIGRATORY POLICY IN THE CONTEXT OF PRIORITIES OF UKRAINE'S NATIONAL SECURITY

Some problems of improvement of Ukraine's migratory policy are indicated, and author's definition of it is proposed. In the close interaction with other spheres of the public administration, the migratory policy must carry on the preventive function as well. Its essence consists in the prevention of a mass departure of the able-bodied population abroad by means of the influence on migratory factors and the enhancement of population's living standard.

Keywords: migration, migratory policy, functions, tasks, national security.

В умовах наростання соціального напруження та збройних конфліктів у світі, інтенсифікації процесів міжнародної міграції населення (як добровільної, так і вимушеної) загострюється проблема їх регулювання. Адже неефективна міграційна політика не тільки спричиняє ряд проблем соціально-економічного, культурного характеру, а й призводить до виникнення реальних загроз національній безпеці держави. Так, через слабкий прикордонний контроль, нелегальну міграцію, неінтегрованість іммігрантів у приймаючий соціум виникають такі нега-

© Риндзак Ольга Тадеївна (Ryndzak Olha Tadeivna), 2016; e-mail: olichkar@yahoo.com.

тивні явища, як сепаратизм, зростання злочинності, військова агресія, теракти тощо. Значні еміграційні потоки призводять до вимивання найціннішого людського потенціалу за межі країни, що веде до демографічних втрат та економічної кризи. Усі вказані проблеми є актуальними на сьогодні для України, і їх вирішення загострює необхідність підвищення ефективності міграційної політики нашої держави.

Актуальність і гострота міграційної проблематики зумовили піднесення інтересу до неї широкого кола науковців. Так, вагомий вклад у розвиток теоретико-прикладних досліджень міграції населення та проблем, пов'язаних з її регулюванням, здійснили такі українські вчені, як О. Власюк, С. Вовканич, П. Гайдуцький, Е. Лібанова, Ю. Макогон, О. Малиновська, С. Пирожков, О. Позняк, І. Прибиткова, М. Романюк, У. Садова, Л. Семів, О. Хомра, С. Чехович, М. Шульга та інші.

Аналізу моделей міграційної політики та актуальним проблемам інтеграції мігрантів у приймаючий соціум присвятили свої праці такі зарубіжні вчені, як Дж. Беррі, Дж. Боргес, К. Кельдстадлі, П. Качмарчик, Д. Массей, В. Охель, М. Фікс та інші. Незважаючи на існуючий вагомий доробок зарубіжних та українських науковців, ряд проблем на сьогодні залишається невирішеним. Так, процеси глобалізації, євроінтеграції та дестабілізації мирної ситуації у країні та світі постійно ставлять нові виклики і завдання перед державною міграційною політикою. Це повинно дістати відображення у стратегічних документах і нормативно-правовому забезпеченні міграційної політики, що викликає перманентну необхідність подальших теоретико-прикладних досліджень у міграційній сфері.

Отже, **мета статті** – розвинути окремі теоретичні аспекти формування державної міграційної політики, визначити її функції та актуальні завдання в контексті пріоритетів національної безпеки України.

У сучасній науковій літературі поняття “міграційна політика” трактується по-різному, і сьогодні немає єдності думок щодо її визначення. У загальнонауковому розумінні слово “політика” (від грецького *politike* – мистецтво керувати державою) означає діяльність органів державної влади, партій, суспільних груп у галузі внутрішньодержавного управління і суспільних відносин [1, с. 485]. Відомий український учений О. Хомра трактує міграційну політику як комплекс розробок і заходів, спрямованих на формування необхідних потоків і бажаної інтенсивності міграції населення [2, с. 51]. Близькими до цього є визначення й інших науковців, які займаються міграційною проблематикою.

У цілому аналіз існуючих визначень міграційної політики показав, що при фокусуванні уваги на одному її важливому аспекті (наприклад, правовому) поза увагою залишається інший (наприклад, культурологічний). Крім того, у більшості праць акцент робиться в основному на регулюванні самих міграційних переміщень, тоді як сьогодні актуальною є проблема адаптації та інтеграції як зовнішніх мігрантів, так і внутрішньопереміщених осіб (ВПО).

У цьому зв'язку пропонуємо таку дефініцію: державна міграційна політика – це цілеспрямована діяльність органів державної влади щодо регулювання міграційних та інтеграційних процесів, а також пов'язаних з ними факторів з метою оптимізації міграційної активності населення з позицій національних пріоритетів, гармонізації індивідуальних і суспільних інтересів, яка у тісній взаємодії з іншими видами політики покликана сприяти покращенню якості життя населення і

цілісності соціуму, а також відповідати потребам розвитку людини як найвищої цінності. Головна роль у формуванні й реалізації міграційної політики повинна належати державним структурам, які створені на різних рівнях управління та реалізують свої функції засобами, що належать до їх компетенції. Недержавні інститути, співпрацюючи з органами державної влади або ж діючи самостійно, відіграють допоміжну роль у регулюванні міграційних процесів.

Ключовим питанням будь-якої політики у цілому і міграційної зокрема є визначення її цілей. Проте у базовому стратегічному документі — Концепції державної міграційної політики (прийнятій 30 травня 2011 р.) — немає чітко сформульованого визначення міграційної політики, її цілей і завдань. У преамбулі Концепції вказано, що вона спрямована на "забезпечення ефективного державного управління міграційними процесами, створення умов для сталого демографічного та соціально-економічного розвитку держави, підвищення рівня національної безпеки шляхом запобігання виникненню неконтрольованих міграційних процесів і ліквідації їх наслідків, узгодження національного законодавства у сфері міграції з міжнародними стандартами, посилення соціального і правового захисту громадян України, які перебувають або працюють за кордоном, створення умов для безперешкодної реалізації прав, свобод, законних інтересів мігрантів і виконання ними передбачених законодавством обов'язків, забезпечення повноти використання інтелектуального та трудового потенціалу таких осіб, додержання принципів захисту інтересів України" *. Фактично у такий спосіб на державному рівні визначено основні завдання міграційної політики. Далі у Концепції окреслено стратегічні напрями міграційної політики та завдання державних органів щодо її реалізації.

Відомо, що мета і зміст міграційної політики є поняттями конкретно-історичними і можуть змінюватися залежно від специфіки розвитку суспільства, стану демографічної, соціально-економічної, політичної ситуації в країні та світі. Тому вважаємо, що в нинішніх умовах формулювання мети на державному рівні повинне містити такі ключові моменти: "захист національних інтересів, безпеки і територіальної цілісності України, протидія депопуляції, забезпечення правової та соціальної захищеності українських громадян за кордоном, інтеграція іноземців і внутрішньоопереміщених осіб у приймаючий соціум, загальнонаціональна консолідація". Ці аспекти частково дістали відображення у Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року, де сказано, що така політика має "позитивно впливати на консолідацію Української нації та безпеку держави, прискорювати соціально-економічний розвиток країни, сприяти уповільненню темпів депопуляції, стабілізації кількісного та якісного складу населення, забезпечити потреби економіки в робочій силі, відповідати міжнародним стандартам і міжнародним зобов'язанням України" **. Крім того, до формулювання мети Стратегії доцільно було б також додати уточнення: "сприяти повнішому використанню позитивного потенціалу міграції та мінімізації її негативних наслідків". Тим більше, що далі йдеться про необхідність зменшення негативних наслідків від еміграції з України та збільшення її позитивного

* Концепція державної міграційної політики : Указ Президента України від 30.05.2011 р. № 622/2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>.

** Стратегія державної міграційної політики на період до 2025 року (проект) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dmsu.gov.ua/images/files/nakazy/Strategia.pdf>.

впливу на розвиток країни. Не зовсім вдалим, на наш погляд, є таке висловлювання: “Стратегія покликана ... забезпечити перехід від політики реагування ... до більш активної й цілеспрямованої”. Натомість пропонуємо: “Перехід від політики реагування на виниклі проблеми до політики запобігання їм (превентивної політики) шляхом впливу на міграційні чинники”. Слід зауважити, що досі цей документ не набрав чинності, оскільки Кабінет Міністрів України його ще не затвердив.

Керівними для вироблення та реалізації основних цілей і завдань міграційної політики є певні концептуально об’єднані принципи. Основоположним і першочерговим для міграційної політики держави, на наш погляд, має стати принцип елімінації факторів, які породжують еміграцію. Як зазначено у доповіді Генерального секретаря ООН Пан Гі Муна, “кожна людина повинна мати можливість жити і бути успішною в рідній країні” [3].

У цілому регулювання міграційних процесів в Україні має ґрунтуватися на таких основних принципах: 1) гарантування державної безпеки та захист національних інтересів країни; сприяння виходу з економічної кризи, подальшому соціально-економічному зростанню держави, підвищенню рівня добробуту населення; 2) повага до людини як суб’єкта міграційних процесів; 3) верховенство права; відповідність міграційного і трудового законодавства міжнародним нормам і рекомендаціям міжнародних організацій, зокрема МОП і МОМ; 4) запобігання і протидія незаконній міграції, торгівлі людьми, тіньовій і протиправній зайнятості мігрантів; 5) партнерство, координація і співробітництво всіх гілок влади на державному, регіональному та місцевому рівнях; залучення громадських організацій, науковців до вирішення актуальних проблем, пов’язаних з міграцією, розвиток інститутів соціального партнерства і громадянського суспільства; співпраця та координація діяльності з іншими країнами, міжнародними організаціями та інтеграційними утвореннями щодо вирішення актуальних міграційних проблем; 6) наукова обґрунтованість заходів міграційної політики; науковість доповнюється принципом комплексності, системності вирішення актуальних проблем у міграційній сфері та досягнення поставлених цілей; 7) диференційований підхід до регулювання міграційних потоків залежно від соціально-демографічних і професійно-кваліфікаційних характеристик суб’єктів міграційних процесів; 8) урахування соціально-економічної, демографічної ситуації в країні та особливостей розвитку її регіонів [4, с. 107].

Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси актуалізують необхідність доповнення зазначених принципів міграційної політики ще і принципом гнучкості. Він передбачає здатність політики змінювати тактичні заходи відповідно до ситуацій, які виникають у глобальному просторі, рекомендацій міжнародних інститутів, а також адекватно реагувати на нові виклики і проблеми, пов’язані з новітніми світовими процесами.

Цілі та завдання міграційної політики визначають її функції, тобто ту роль, яку вона відіграє у міграційній сфері зокрема та в суспільстві у цілому. У результаті аналітичного огляду та систематизації ряду наукових джерел [5; 6, с. 62–63; 7, с. 402] можна виділити такі функції державної міграційної політики:

1) *регулююча*. Суть її полягає в тому, що міграційна політика здійснює комплексний вплив на міграційні потоки з їх упорядкуванням. Цей вплив відбувається шляхом створення відповідних соціально-економічних умов, прийняття законів,

нормативно-правових актів, мета яких — дотримання державних інтересів України, коли йдеться про внутрішньополітичний аспект. У зовнішньополітичному контексті регулююча функція реалізується за допомогою укладання дво- і багатосторонніх договорів, застосування практики міжнародних нарад, переговорів і консультацій з проблем міграції;

2) *дипломатична*. Ця функція вирішення суперечностей реалізується через пошук консенсусних або компромісних рішень у конфліктних ситуаціях за допомогою створення механізму виявлення позицій сторін із спірних питань і гармонізації регуляційних напрямів політичної системи. Така гармонізація складається із зниження соціального напруження серед різних категорій мігрантів при дотриманні державних інтересів України;

3) *інтеграційна*. Ця функція у внутрішньополітичному аспекті здійснюється через процес включення (інтеграцію) мігрантів у приймаюче суспільство шляхом надання їм громадянства приймаючої країни, сприяння облаштуванню на новому місці проживання, створення робочих місць та іншої соціальної підтримки. У зовнішньополітичному аспекті ця функція проявляється через розробку і здійснення узгодженої міждержавної міграційної політики; підтримку контактів з міжнародними та іноземними урядовими і неурядовими організаціями, установами і фондами з метою захисту і забезпечення прав мігрантів; протидію нелегальній міграції та її попередження;

4) *компенсаційна (мобілізаційна)*. Суть її полягає у залученні додаткових людських ресурсів для подолання демографічної кризи і поповнення трудового потенціалу країни. Інакше кажучи, йдеться про використання міграції як одного з важливих способів відновлення соціуму, досягнення позитивної соціальної динаміки;

5) *контролююча*. Це одна з основних і завершальних функцій системи державного управління. У міграційній сфері вона реалізується шляхом державного контролю: в галузі законності (облік міграційних переміщень населення та легальність перебування іноземців на території певної держави); розвитку міграційних процесів і трудової міграції; забезпечення прав мігрантів, протидії нелегальній міграції; у соціальній сфері (охорона здоров'я, соціальна підтримка, освіта та ін.); у сфері вирішення актуальних глобальних проблем.

На наш погляд, функціональне призначення міграційної політики повинно виходити далеко за межі регулювання міграційних процесів, оскільки включає також вплив на фактори міграції. Тому доцільно доповнити наведений загальноприйнятий перелік функцій превентивною (запобіжною) функцією. У цілому суть її полягає в покращенні можливостей працевлаштування населення, створенні сприятливих умов у соціально-трудої сфері, забезпеченні належного рівня оплати праці та життя громадян у межах власної країни, що дозволить запобігти їх масовому виїзду за кордон.

Успішна реалізація превентивної функції, як і ряду інших функцій міграційної політики, є можливою при запровадженні постійного моніторингу міграційних настроїв населення, його потреб та інтересів, з'ясуванні основних причин міграції. Прикладом вивчення факторів зовнішньої міграції можуть слугувати результати дослідження, проведеного автором у складі робочої групи Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України спільно з Львівським міським центром зайнятості. В анкетуванні брали участь безробітні, які звертали-

ся по допомогу щодо працевлаштування до Львівського міського центру зайнятості восени 2013, 2014 і 2015 рр. (по 500 анкет щороку).

Результати дослідження показали, що основною причиною, яка, на думку респондентів, спонукає до виїзду за кордон їх найближче оточення, є низький рівень оплати праці – на неї щороку вказувало більше всього опитаних (майже половина). Далі найпоширенішими (за частотою зафіксованого вибору) міграційними факторами є відсутність роботи, економічна криза, корупція в Україні, житлові проблеми (необхідність придбання, ремонту житла). Такі варіанти відповіді, як бажання забезпечити гідний рівень життя своїм дітям і неможливість професійної реалізації, були названі однаковою кількістю разів – близько десятої частини. Крім того, досить вагомими факторами виїзду виявилися також необхідність виплати боргів та (або) кредитів, несвоєчасні та неповні виплати заробітної плати. Таким чином, соціологічне опитування показало, що головними причинами виїзду українських громадян за кордон є низький рівень оплати праці та безробіття.

При розробці пропозицій щодо регулювання економічних факторів міграційної політики в Україні автором було розраховано середній рівень заробітної плати, який, за оцінками респондентів, здатний стримати зовнішню трудову міграцію. Так, за отриманими на підставі опитування 2015 р. розрахунками, середньомісячна заробітна плата в Україні має становити приблизно 1095 євро. Такий самий результат (близько 1000 євро) було отримано і за розрахунками, здійсненими на основі результатів опитувань за 2013–2014 рр. Слід зауважити, що у 2013 р. середньомісячна заробітна плата становила 3282 грн., а курс гривні – 10,6 грн./євро. У 2014 р. ситуація значно погіршилася (при мізерному зростанні середньої зарплати до 3480 грн. за місяць, середній курс гривні знизився до 15,7 грн./євро). У 2015 р. відбулося збільшення її розміру до 4114 грн. у місяць, при офіційному курсі гривні 24,2 грн./євро (середній за рік). Таким чином, якщо у 2013 р. реальна зарплата була меншою від бажаної у 3 рази, то у 2014 р. – вже у 4,5 раза, а у 2015 р. – у 6 разів.

Отже, дослідження відобразило ситуацію, що склалась у міграційній сфері за останні десятиліття, а саме превалювання економічних факторів зовнішньої міграції населення України. Але після анексії Росією Криму й розгортання збройної агресії на Сході країни у 2014 р. мотивація міграційної активності населення набула дещо іншого характеру. Згадане панельне дослідження було розпочато ще у 2013 р., а його методологія виключає можливість зміни поставлених запитань і запропонованих альтернатив відповідей. Це ускладнило вивчення військового фактора у даному опитуванні. Хоча деякі респонденти дописували “початок війни” як одну з основних причин зовнішньої міграції у 2015 р.

Загострення збройних конфліктів у світі у 2015 р. спричинило подвійне порівняно з минулим роком зростання кількості заявок на отримання притулку в країнах ЄС. Найбільше біженців зафіксовано з Сирії, Афганістану та Іраку. Вихідці з України подали 21 тис. заявок *. Крім того, внаслідок військового конфлікту на Сході України відбувається трансформація тимчасової трудової міграції її громадян у постійну (переселенську). Так, за даними Євростату, у 2014–2015 рр. вихідці з України отримали найбільшу кількість дозволів на проживання у країнах Євросоюзу **.

* У 2015 р. Євростат зафіксував рекордну кількість заявок на притулок у ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukr.obozrevatel.com/news/53810-evrostat-zafiksuvav-u-2015-rotsi-rekordnu-kilkist-zayavok-na-pritulok-u-es.htm>.

** Eurostat newsrelease 211/2016-27. – October 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7715617/3-27102016-BP-EN.pdf/ca706fa0-14fc-4b71-a2e2-46b2b933f8f8>.

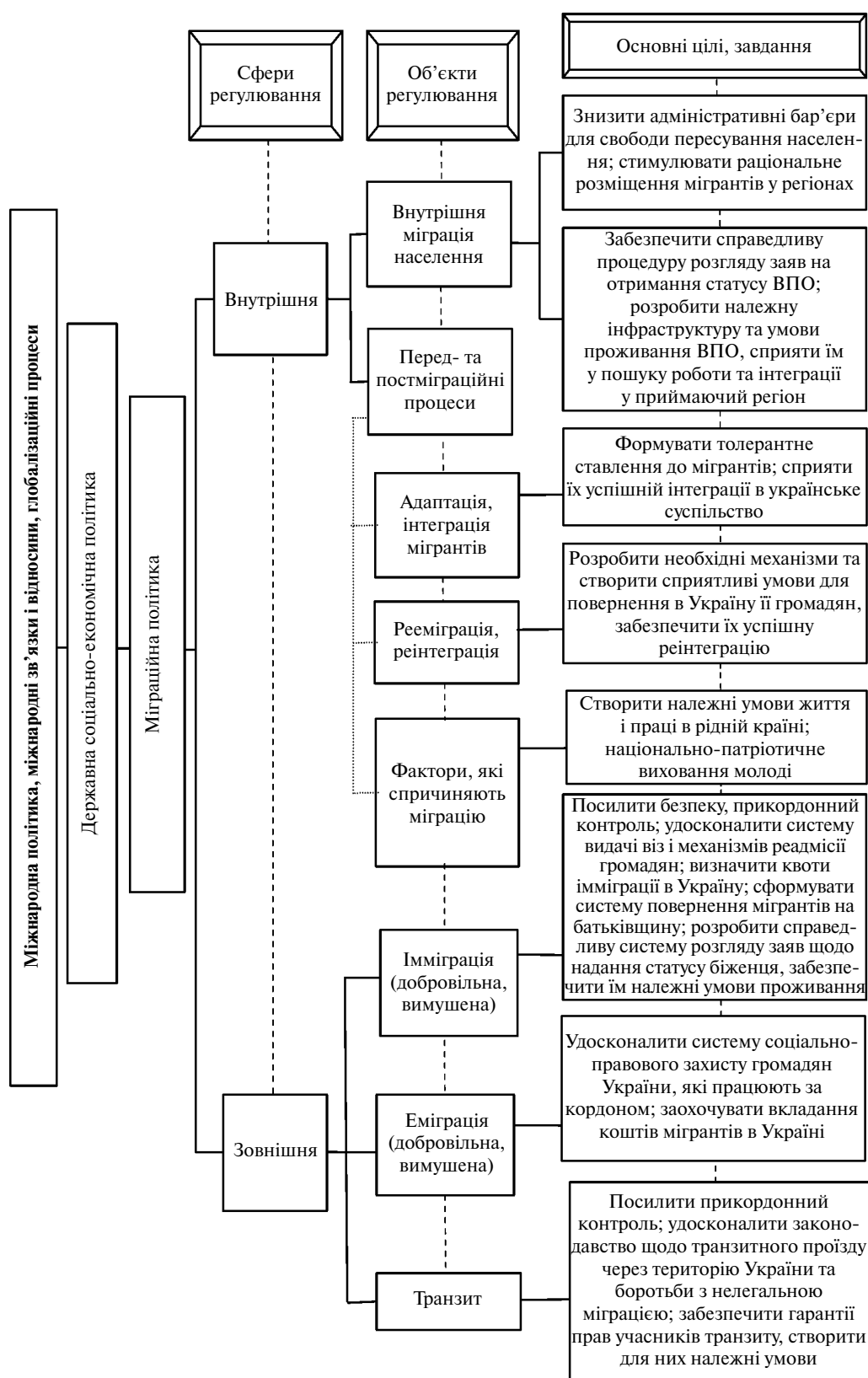
Військовий фактор призвів також до вимушеного масового внутрішнього переміщення українських громадян із зон конфлікту до інших областей України. Це супроводжується рядом організаційних, соціально-економічних проблем регіонів-реципієнтів, що потребує окремого вивчення. Очевидно, що відновлення миру, справедливості й встановлення верховенства права на всій території України можуть уповільнити темпи зовнішньої міграції та стати базою створення сприятливого середовища для повернення до своїх домівок як ВПО, так і зовнішніх мігрантів.

Оскільки державна міграційна політика є складовою як зовнішньої, так і внутрішньої політики держави, то у науковій літературі розрізняють, відповідно, зовнішню і внутрішню міграційну політику. При цьому зазначається, що метою зовнішньої політики має бути сприяння нарощуванню економічного потенціалу країни, зростанню добробуту населення, а головне — посилення безпеки країни. Ми систематизували ті цілі та завдання міграційної політики, які визначено в основних нормативно-правових документах, і найголовніші, на нашу думку, виходячи з вимог сьогодення (рис.). Так, об'єктами регулювання зовнішньої міграційної політики є процеси імміграції, еміграції та транзиту населення. Внутрішня політика покликана регулювати процеси внутрішньої міграції населення (як добровільної, так і вимушеної).

Для комплексності аналізу, а також чіткості постановки цілей і завдань, пропонуємо у структурі внутрішньої політики виділити ще один важливий блок, що стосується зовнішньої міграції. При цьому слід пам'ятати, що пов'язані з нею проблеми вирішуються всередині країни. Йдеться про адаптацію та інтеграцію іноземців, які приїхали до України на постійне місце проживання чи на тривалий час, а також необхідність розробки ефективних механізмів повернення громадян України, які проживають за її межами, та сприяння їх успішній реінтеграції. Крім того, вважаємо, що важливим завданням міграційної політики сьогодні є також запобігання масовій еміграції українців за кордон шляхом впливу на фактори, що стають її причинами. Йдеться про необхідність покращення можливостей працевлаштування на українському ринку праці, підвищення рівня оплати праці, забезпечення належних умов праці та життя населення нашої країни. Важливе значення також має національно-патріотичне виховання молоді. Ці та інші завдання міграційної політики можна виконати тільки у тісній взаємодії з іншими напрямками державної політики та міжнародними партнерами.

Висновки

Таким чином, в умовах зростаючих загроз національній безпеці України функції та завдання міграційної політики повинні значно розширюватися. Крім необхідності посилення прикордонного контролю перед міграційною політикою постає завдання інтеграції мігрантів і ВПО у приймаючий соціум, а також вжиття превентивних заходів у міграційній сфері. Так, з метою запобігання відпливу найціннішого людського потенціалу за межі країни першочергово необхідно покращити умови працевлаштування працездатного населення, а також удосконалити систему оплати праці. Боротьба з масовим безробіттям і реформа системи заробітної плати є невідкладними вимогами сьогодення; це складні та багатоаспектні проблеми, які потребують окремого глибокого вивчення та вироблення науково обгрунтованих пропозицій щодо їх вирішення. Отже, ці питання становлять перспективу подальших досліджень з даної проблематики.

Основні завдання міграційної політики

Складено автором.

Негативно на регулювання міграційних процесів впливають застаріла Концепція державної міграційної політики і ще не прийнята Стратегія. Крім того, в нинішніх умовах дуже важливо, щоб реалізація цього документа базувалася на принципі захисту національних інтересів і підвищення державної безпеки України. Тому необхідно доповнити існуючий у проекті Стратегії перелік принципів її реалізації.

У 2014 р. Україна вперше за роки незалежності зіткнулася з вимушеною внутрішньою міграцією населення з окремих територій Донецької, Луганської областей та АР Крим до інших регіонів. Це викликало цілий ряд питань, які потребують державного врегулювання, проте сьогодні ще не дістали свого відображення у проекті Стратегії. Тому у сфері внутрішньої міграції мешканців України необхідно: розробити справедливую процедуру розгляду заяв на отримання статусу ВПО; покращити умови їх проживання; сприяти їм у пошуку роботи та інтеграції у приймаючий регіон; формувати атмосферу толерантності та взаєморозуміння між ВПО та населенням регіонів-реципієнтів. Крім того, ефективніша політика держави у вирішенні проблем ВПО, на наш погляд, здатна зменшити потік шукачів притулку (вихідців з України) в інших країнах.

Таким чином, для зниження інтенсивності зовнішньої трудової міграції та збереження людського потенціалу України треба проводити превентивну міграційну політику в тісній взаємодії з іншими напрямками державної політики. Важливою передумовою успішної реалізації такої політики є встановлення миру й відновлення територіальної цілісності України.

Список використаної літератури

1. Новий словник іншомовних слів : близько 40000 слів ; [за ред. Л.І. Шевченко]. — К. : АРІЙ, 2008. — 672 с.
2. Хомра А.У. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования. — К. : Наукова думка, 1979. — 146 с.
3. Малиновська О. Щодо нагальних проблем удосконалення міграційної політики держави [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/357/>.
4. Комірна В.В., Чуприна О.О. Концептуальні основи міграційної політики // Економічний простір. — 2013. — № 74. — С. 102–111 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/escpros_2013_74_13.
5. Бублій М.П. Методологічні засади формування міграційної політики в Україні // Актуальні проблеми державного управління. — 2009. — № 2. — С. 131–139 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdy_2009_2_17.pdf.
6. Максименко С.В. Миграционная политика современного государства (концептуально-правовой анализ) : моногр. — Одесса : Астропринт, 2009. — 464 с.
7. Супруновський А.І. Проблеми формування міграційної політики України // Актуальні проблеми держави і права. — 2010. — Вип. 52. — С. 401–406.

References

1. *Novyi Slovnyk Inshomovnykh Sliv, za red. L.I. Shevchenko* [A New Dictionary of Foreign Words], edited by L.I. Shevchenko. Kyiv, ARII, 2008 [in Ukrainian].
2. Khomra A.U. *Migratsiya Naseleniya: Voprosy Teorii, Metodiki Issledovaniya* [Population's Migration: Questions of the Theory, Methods of Studies]. Kiev, Naukova Dumka, 1979 [in Russian].

3. Malynovs'ka O. *Shchodo nagal'nykh problem udoskonalennya migratsiinoi polityky derzhavy* [As for the urgent problems of improvement of state's migratory policy], available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/357/> [in Ukrainian].

4. Komirna V.V., Chupryna O.O. *Kontseptual'ni osnovy migratsiinoi polityky* [Conceptual foundations of the migratory policy]. *Ekon. Prostir – Econ. Space*, 2013, No. 74, pp. 102–111, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2013_74_13 [in Ukrainian].

5. Bublil M.P. *Metodologichni zasady formuvannya migratsiinoi polityky v Ukraini* [Methodological principles of formation of Ukraine's migratory policy]. *Akt. Probl. Derzh. Uprav. – Act. Probl. of Public Admin.*, 2009, No. 2, pp. 131–139, available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdy_2009_2_17.pdf [in Ukrainian].

6. Maksimenko S.V. *Migratsionnaya Politika Sovremennogo Gosudarstva (Kontseptual'no-Pravovoi Analiz)* [The Migratory Policy of a Modern State (Conceptual Right Analysis)]. Odessa, Astroprint, 2009 [in Russian].

7. Suprunovs'kyi A.I. *Problemy formuvannya migratsiinoi polityky Ukrainy* [Problems of formation of Ukraine's migratory policy]. *Akt. Probl. Derzh. i Prava – Act. Probl. of State and Right*, 2010, Iss. 52, pp. 401–406 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 23 вересня 2016 р.
